

biblio.ugent.be

The UGent Institutional Repository is the electronic archiving and dissemination platform for all UGent research publications. Ghent University has implemented a mandate stipulating that all academic publications of UGent researchers should be deposited and archived in this repository. Except for items where current copyright restrictions apply, these papers are available in Open Access.

This item is the archived peer-reviewed author-version of:

Gesignaleerd: de Nederlandse 'tijd'-weg-constructie

Timothy Colleman

In: Sander Lestrade, Peter de Swart & Lotte Hogeweg (red.), *Addenda: artikelen voor Ad Foolen*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen, 2015, pp. 69-76.

Optional: link to the article

To refer to or to cite this work, please use the citation to the published version:

Timothy Colleman (2015). Gesignaleerd: de Nederlandse 'tijd'-weg-constructie. In: Sander Lestrade, Peter de Swart & Lotte Hogeweg (red.), *Addenda: artikelen voor Ad Foolen*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen, 2015, pp. 69-76.

Gesignaleerd: de Nederlandse 'tijd'-weg-constructie

Timothy Coleman (Universiteit Gent)

1. De 'time'-away-constructie in het Engels

Jackendoff (1997) gaat uitgebreid in op de formele en semantische eigenschappen van de Engelse constructie in (1), die hij benoemt als de 'time'-away-constructie.

- (1) a. Bill slept the afternoon away.
b. We're twisting the night away.
c. Ann read the morning away.

Het betreft hier in Jackendoffs terminologie een zgn. *constructional idiom*, d.w.z. een patroon dat in voldoende mate idiosyncratisch is om voor een constructionele beregeling in aanmerking te komen – in Jackendoffs gemengde benadering waarin zowel plaats is voor “algemene” syntactische regels als voor constructies in de constructiegrammaticale zin des woords, d.w.z. geconventionaliseerde vorm/betekenisparen die afzonderlijk zitten opgeslagen in de talige kennis van de spreker, is de stap naar zo'n constructionele beregeling wat minder vanzelfsprekend dan in andere constructiegrammaticale theorieën. De constructie koppelt een specifieke vorm – een intransitief werkwoord wordt gecombineerd met een subject, een direct object en het partikel *away* – aan een specifieke betekenis, nl. 'Subj verkwist DO door de door het werkwoord benoemde handeling uit te voeren'. Het direct object verwijst daarbij verplicht naar een tijdspanne. (2) toont Verhagens (2007: 265) voorstelling van de Engelse 'time'-away-constructie, gebaseerd op het notatiesysteem van Goldberg (1995).

- (2)

Sem:	actor,	waste,	time,	LOST
			cause	
Syn:	SUBJ	V	OBJ	away

De voorbeelden in (3), met nieuwe werkwoorden die handelingen benoemen waarvan Jackendoff in 1997 het bestaan nog niet kon bevroeden, laten zien dat de constructie productief wordt toegepast.

- (3) a. When the cat's away....the mice will facebook, online shop and twitter the day away.
(<twitter.com>, tweet van 15 juni 2012)
b. Miley did Lil' Kim proud by twerking the night away in her sexy, breast-baring costume at a wild Halloween party in Los Angeles on Oct. 31.
(<www.imdb.com/news/ni56378394/>, post van 1 november 2013)

2. Verhagen (2007): De *ver*-constructie als Nederlands pendant van de 'time'-away-constructie

Verhagen (2007) brengt de 'time'-away-constructie ter sprake in het kader van een contrastieve bespreking van een aantal constructieparen uit het Nederlands en het Engels die als min of meer functioneel equivalent mogen gelden maar intrigerende verschillen vertonen in vorm en/of productiviteit. Voor de Engelse 'time'-away-constructie, voert hij aan, bestaat er in het Nederlands geen syntactisch, maar wel een *morfologisch* pendant, nl. de constructie met het prefix *ver-* in (4), zie daarover ook Verhagen (2005: 205-206).

- (4) a. Hij had de hele middag verslapen.
b. Ze hebben hun tijd verpraat.
c. Hij vergokte zijn erfenis.

Inderdaad drukken zinnen als (4a) en (4b) een betekenis uit die heel vergelijkbaar is met die van de Engelse 'time'-away-constructie. Zoals (4c) laat zien, heeft de Nederlandse *ver*-constructie echter een wat breder semantisch bereik: het direct object hoeft niet te verwijzen naar een tijdspanne, ook allerlei andere types referenten komen in aanmerking, zolang die maar als "waardevol" mogen gelden. Verhagen (2005: 206) omschrijft de betekenis van de *ver*-constructie als "'NP₁ verbruikt NP₂ (iets waardevols) geheel, in een activiteit aangeduid door V' (negatief evaluerend)." Andere werkwoorden die in hetzelfde sjabloon voorkomen zijn o.a. *verdromen*, *verlummelen*, *verkleetsen*, *verlullen*, *verdobbelen*, *verroken*, *versnoepen* en *verzuipen* – plus een aantal specifieke formaties die enkel in deze constructie voorkomen zoals *verkwanselen*, *verspelen* en *verspillen*. Net als de Engelse 'time'-away-constructie is de *ver*-constructie productief: Verhagen (2005: 206) noemt het voorbeeld *zijn beltegoed verbellen*, daar kunnen we nog voorbeelden aan toevoegen als die in (5), met gedeeltelijk dezelfde werkwoorden als in (3) hierboven.

- (5) a. Toch is het een feit dat veel mensen hun dure uren vertwitteren.
<<http://redactieprofs.nl/nieuws/het-gevaar-van-twitter/>>
- b. Een stok achter de deur kan al heel veel uitmaken, zodat je niet in de verleiding komt om je tijd te gaan zitten vergamen of verfacebooken (mooie woorden, niet?)
<<http://www.huiswerkbegeleidingaltena.nl/faq-s>>

3. Een aanvulling op Verhagen (2007): een "echte" Nederlandse (nou ja) 'time'-away-constructie

Nog geen 10 jaar na Verhagen (2007) lijkt er al een nieuw Nederlands equivalent te zijn ontstaan voor de Engelse 'time'-away-constructie, dat formeel veel dichter aanleunt bij die Engelse constructie. Met behulp van zoekopdrachten naar "weg te dansen/drinken/etc." en "de avond/nacht/ochtend/enz. weg" is gemakkelijk een mooie verzameling aan te leggen van zinnen waarin de structuur van de Engelse constructie getrouw wordt gekopieerd, zie (6) voor een selectie.

- (6) a. Funky Fabric blijft zorgen voor funky treats en laat jullie op zaterdag 29 november opnieuw gratis de nacht weg shaken op alleen maar het allerbeste op het vlak van disco, jaren '80 en '90 dance hits.
<www.vooruit.be, post van 29/11/2014>
- b. Vanavond zappen we *de avond weg*. Lekker hersenloos.
<twitter.com, tweet van 03/02/2014>
- c. Verschuif je ritme. Ga in plaats van een potje zweten overdag een potje in bed liggen maffen. Probeer zoveel mogelijk van de middag weg te snurken dan kan die zon met z'n gelul je niks maken.
<<http://www.pu.nl/artikelen/feature/tips-om-de-zomer-door-te-komen/>, post van 06/07/2013>
- d. ... vroeger zaten we met meerdere (tegelijk) op skype, gezellig een avond weg te lullen. Maar met de telefoon kan je maar 1 iemand spreken.
<http://forum.viva.nl/forum/list_message/572925, post van 29/09/2007>
- e. Als ik dan bijv. zie hoe slecht het gesteld is met de kennis over wat er in de wereld om ons heen gebeurt, maar geen moment de TV aan kan zetten of een of andere society-nicht zit een uur weg te ouwehoeren over de buitenechtelijke batspartijen van een of andere soapie, dan is er toch iets mis, met ieder geval een deel van de media.
<<http://weblogs.nos.nl/presentatoren/2011/11/04/blurren-of-niet-blurren/>, post van 04/11/2011>
- f. Toen ik rond 12:00 naar bed wilde gaan werd ik door 3 britse jongens op mijn kamer gevraagd mee te gaan naar de kroeg aan de overkant. Daar hebben we de avond weggedronken en gedanst.

<<http://christiaankorterink.waarbenijj.nu/reisverslag/3020175/busbowling>, post van 17/06/2009>

In alle gevallen gaat het om de combinatie van een werkwoord met het partikel *weg* – soms in één woord geschreven – en met een direct object dat een tijdspanne benoemt, en de geïntendeerde betekenis is telkens duidelijk dat de periode in kwestie geheel opgaat aan de in het werkwoord genoemde activiteit. Verscheidene van de werkwoorden in (6) komen ook voor in een “gewone” resultatieve constructie met het partikel *weg* (bv. *zijn zorgen weg dansen*, *zijn verlegenheid weg drinken*, *de fijne sfeer weg lullen*) en ook dan kan het direct object een enkele keer wel eens naar een tijdspanne verwijzen, als in (7). Daar is echter duidelijk een andere betekenis in het geding dan in (6), waarbij *de dag* metonymisch verwijst naar de (negatieve) ervaringen die tijdens die dag zijn opgedaan.

- (7) ... 's avonds het laatste nieuws op de autoradio en een telefoontje naar Brenda dat ze maar vast moest beginnen met eten want het verkeer stond weer vast, een wijntje om de dag weg te drinken, een verhaaltje op de rand van Noortjes bed en dan voor de tv in slaap vallen.
(Natalie Koch, *De sterren stil*, roman)

Kortom, het gaat in (6) duidelijk om een leenvertaling van de Engelse ‘time’-*away*-constructie: een geval van, in termen van Matras & Sakel (2007), *pattern replication*, waarbij een nieuw patroon wordt gevormd naar het voorbeeld van een patroon in een contacttaal zonder dat daarbij sprake is van ontlending in de enge zin des woords, d.w.z. zonder dat er fonetische substantie wordt geïmporteerd uit die contacttaal.

Uiteraard is die nieuwe constructie (nog) niet in die mate ingeburgerd dat ze (al) een serieuze concurrent vormt voor de constructie met prefix *ver-* uit de vorige paragraaf: ze zal wel kenmerkend zijn voor het taalgebruik van hippe mensen op hippe (virtuele) plaatsen, en ongetwijfeld is ze een groot deel van het potentiële lezerspubliek van een bijdrage als deze een gruwel, mede omdat ze zo duidelijk gebaseerd is op een Engels model. Het aantal tot dusver aangetroffen voorbeelden is echter groot genoeg om de conclusie te wettigen dat sommige sprekers de Nederlandse ‘tijd’-*weg*-constructie wel degelijk omarmd hebben in hun informele taalgebruik, zonder dat het daarbij hoeft te gaan om een of andere vorm van bewust taalspel; bovendien komen de voorbeelden van zowel Vlaamse als Nederlandse websites.

Het is uiteraard lang niet gezegd dat de Nederlandse ‘tijd’-*weg*-constructie ooit wél zal uitgroeien tot een ernstige concurrent voor de *ver*-constructie. Wat in dat verband wel eens in haar voordeel zou kunnen spelen, is echter dat de constructie in een specifieke semantische behoefte lijkt te voorzien. In zijn vergelijking van de Engelse ‘time’-*away*-constructie met de Nederlandse *ver*-constructie, merkt Verhagen (2007: 269) in een voetnoot op dat “[i]t might be ... that the concept of “wasting” is slightly more prominent in the Dutch construction than in its English counterpart”. Dat lijkt me inderdaad het geval te zijn. Jackendoff (1997: 538) gewaagt in zijn semantische analyse van de Engelse constructie van een suggestie van achteloosheid (“heedlessness”): “[T]here is an insinuation that the activity in question was heedless pleasure, or that the subject should have been doing something else, or both.” Om die reden klinkt een geconstrueerd voorbeeld als *Ivan worked/toiled/labored three hours away* op zijn minst vreemd. In de Nederlandse *ver*-constructie is die implicatie sterker. Niet toevallig omschrijft Verhagen (2005) de betekenis ervan als *negatief-evaluerend*: wie van iemand (of van zichzelf) zegt dat hij de dag heeft *verslapen*, *verkletst* of *verdroomd*, spreekt daarmee duidelijk een afkeurend oordeel uit. De ‘tijd’-*weg*-constructie is niet negatief-evaluerend: weliswaar komt de constructie typisch voor met werkwoorden die hedonistische veeleer dan (economisch) productieve activiteiten benoemen, over die activiteiten wordt niet per se een afkeurend oordeel geïmpliceerd. Zie ter illustratie daarvan nog de voorbeelden in (8): in (8a) is uit de context duidelijk dat de spreker het als bijzonder positief waardeert dat het subject, haar baby, de middag al slapend doorbrengt, in (8b) wordt de mogelijkheid om de hele avond al wijnproevend door te brengen ook duidelijk als een pro voorgesteld.

- (8) a. Ze ligt nu voor het eerst sinds tijden de middag weg te maffen, niet zo vreemd na al die late avonden dus!
 <http://www.ikkeben.nl/forum/topic.asp?topic_id=24527, post van 12/12/2011>
 b. Etiquette is fun, want je laadt een soort bankkaart op met geld en je kunt dan pakweg veertig (!!) of meer wijnen per glas proeven: van een sipje over een half glas tot een vol glas. Heerlijk om hier met je 'wijnkaart' de avond weg te proeven, telkens voor een paar euro.
 <<http://filipsalmon.be/wordpress/wine/>>

In zulke gevallen is de *ver*-constructie geen denkbaar alternatief; hetzelfde geldt voor de meeste voorbeelden in (6): je kunt je bijvoorbeeld nauwelijks voorstellen dat van een feestzaal een uitnodiging zou uitgaan om de nacht te komen *verdansen* (cf. 6a). Terwijl *dansen* en allerlei hyponiemen ervan frequent voorkomen in de 'tijd'-weg-constructie, heb ik maar één (wat ouder) voorbeeld kunnen vinden van *de nacht* verdansen, dat overduidelijk wél negatief-evaluerend is, zie (9).

- (9) Wat is dat voor een manier van doen voor een getrouwd man, om zijn vrouw en kind in den steek te laten om den nacht te gaan verdansen op een bal?
 (Nellie van Kol, *Nellie's groote vertelselboek. Sprookjes en vertellingen van Mevrouw van Kol*, 1931). <www.dbnl.org>

Op die manier kan de 'tijd'-weg-constructie betekenissen uitdrukken waarvoor de *ver*-constructie geen geschikt uitdrukkingsmiddel vormt. De toekomst zal moeten uitwijzen of de constructie zich ook blijvend in die semantische niche kan nestelen.

Bibliografie

- Goldberg, Adele E. (1995). *Constructions: A Construction Grammar approach to argument structure*. Chicago: The University of Chicago Press.
 Jackendoff, Ray (1997). Twistin' the night away. *Linguistics* 73: 534-559.
 Matras, Y., & Sakel, J. (2007). Investigating the mechanisms of pattern-replication. *Studies in Language* 31:829-865.
 Verhagen, Arie (2005). Constructiegrammatica en 'usage based' taalkunde. *Nederlandse Taalkunde* 10: 197-222.
 Verhagen, Arie (2007). English constructions from a Dutch perspective: Where are the differences? In: Hannay, Mike & Gerard J. Steen (red.), *Structural-Functional Studies in English Grammar: In honour of Lachlan Mackenzie*. Amsterdam/Philadelphia: 257-274.